

Jače od čovjekove krvi

Don Ante IVANČIĆ, *Vječne radosti nada*, Crkva na kamenu, Mostar, 2003.

Sudna uputa

U svečanosti tišine, za neuobičajenu objednu radost, dobih knjigu pjesama don Ante Ivančića - Bikića (rođ. 29. travnja 1942. god. u Grabovici, općina Tomislavgrad) *Vječne radosti nada*, Crkva na kamenu, Mostar, 2003., kao sedamdesetpeta knjiga u Knjižnici toga nakladnika (str. 115., vel.: 20 x 11,3 cm), sada župnika u Zagorju (od 1995.) kraj Posušja.

Zbirka ima osam poglavlja (*San o djetinjem raju*, *Čeznuća*, *Božićna radost*, *Veseli Uskrsa zvon*, *Mariji na dlan*, *Nošeni svjetlom*, *Pogled u daljinu* i *Prigodne*) a šezdeset šest pjesama.

Čitajući je i ja procičih, jer me dirnu njegova riječ i sudna uputa (*San o djetinjem raju*, str. 14.) o njegovoj očevoj kući i njegovu djetinjstvu. Laganim riječima on dodirnu dubinsko ljudsko, ljepotno majčino-očevo. Mogao bih i ja slično ponoviti i tako se vratiti u lijepe i pregorke snove, govoreći o sreći, ustvari, sanjajući o životu, konačnomu ljepote, sve do vječnoga zova, od zajedničkoga ručka do Majčina ili Očeva zova.

Govoreći o smisaonomu on s malo riječi kaže ono što se događa kao: - ... *dođem, / osjećam se...// Prepustim se tada da mi duša gleda, / da mi srce sanja o djetinjem raju, / o beskrajnoj sreći što se izreć ne da. / O, nek ... u mašti te ljepote traju!* - (str. 14.). On svoje pjesničke slike i usporedbe vadi iz svoga života.

U pjesmi *Čovjek je veći* (str. 16.) govori o čovjekovoj sudbini i jačini sudbinskoga životnog, pa ozbiljno kaže: - *Sva njegova (čovjekova - ja) borba, propinjanje stalno, / zle sudbine, kubi igra je varava. - Malo dalje kaže da mu nad tom spoznajom duša zamire pa se zato pita: - Zar moja rijeka nigdje ne uvire / što otisnula se ko suza niz oko. -* (str. 16.)

Zagonetno pitanje

Od toga pitanja čovjeku kao da se žile lede. Što je pitanje zagonetnije, to se više pitam tko na nj može odgovoriti. Ako i mislim da nešto o ovomu znam, pitam se: - Što znam? -

Na početku pjesme *Braci* (str. 18.), govoreći o svomu pokojnom Bratu, on staje nad riječju, koja mu je u grlu zastala, jer je Brat - ... *prešo na obalu drugu*. - Taj smrtni žal potiče ga reći da: - *Tamo ću i ja gutajući tugu...* - i ondje - *ćemo se naći i nastaviti priču*. - Crtež koji prati tu pjesmu jasno svjedoči o čemu se radi (str. 19.).

Jasno mi je kada kaže da on već vidi događaj prije nego čuje riječi (str. 20.). Zato to tako i govori, bez obzira na obzir i vrijeme kada je podnosio - *jad i muku* - (str. 20.).

Pisac svoju muku krijepi (str. 21.) molitvom Gospodinu a nada se susretu s njim i životu na 'drugoj obali'.

U pjesmi posvećenoj pok. don *Filipu Čuli* (*Nad tvojim grobom*) (rođ. 1943., umro 1982. god., vinički kapelan nekoliko godina) (str. 22.) don Ante se zaustavlja i kao da se moli da Bog da počinak i mir njegovoj umornoj zjeni. Razumljivo je da je, nad njegovim grobom ili bilo gdje pod zvijezdama, to zaželio godinu dana svomu mlađem suškolarcu, mještaninu i ljudini, iz Bukove Gore. Razumijem zašto je nakon toga ostao nijem i zatečen sudnim krutim i zašto o tomu ne treba i kao da se ne može više ništa reći.

Bez obzira na svećeničke obrasce i stege, pisac kao čovjek vapi, zbog svoga ljudskoga umora, na ovoj tvrdoj i nemilosrdnoj zemlji. Priznaje da jeca od bola i znoja, zbog zatajenoga 'bratskog' prijateljstva, kada ostane sam. Što mu tada preostaje? Moliti i nadati se: - *Tebe ću zvat, vapiti Tebi...* - (*Za Tobom čeznem*, str. 27.)? To ga tješi i umiruje, jer čezne za Bogom, Otkupiteljem ljudske muke i bola.

Težno i tegotno

U životnoj zagonetci i borbi don Ante, u drugomu poglavlju (*Čeznućima*), kao da je oslobođen sve muke i zemaljskoga težnoga i tegotnoga, nakon mučnoga mudroslovnoga propitivanja, pa kaže: - ... *da bih lakše moglo...* - On svoju muku i radost pokušava prenijeti i na svoj odnos s Bogom - *gdje vječne zore / ne prestaje sjaj*. - (str. 28.), u to vjerom obećano a ljudski neiskušano obitavalište, gledanjem licem u lice, gdje će se, vjerujemo, ispuniti čovjekove pravedno-bogolike čežnje, a prestat će ovozemni uzdisaji (str. 28.).

U nekoliko rečenica pisac govori o svomu suodnosnomu *T(t)iju*, o čovjeku i Bogu, o čovjeku ovdje na Zemlji, a o Bogu nakon smrti. Zanimljivo je da čovjeka poistovjećuje sa svjetlom i smijehom, pa za nj kaže da je on radost i dar (str. 29.). To je ti svjetlo koje ga obasjava. Veoma lijepa, utemeljena i smisaona inoslovka.

Potaknut i svaki dan na izvoru Riječi Života, on Govor na gori pretače i sažimlje u nekoliko riječi: - *Imat ćeš jer ćeš davati, / Živjet*

ćeš, jer ćeš umirati, / Vladat ćeš, jer ćeš služiti... // I nećeš se tužiti... (Blago tebi, str. 30.). Divim mu se da to može tako reći i uriječiti.

Pjesnik se nad svojom pjesničkom zbirkom toliko puta zamislio, svjestan svojih dometa i htijenja. Bez obzira što pjeva - *bezbrizan ko ptica* - (*Ima tu nešto*, str. 32.), ipak mu je stalo do istine u ovoj *pustinji života* (str. 32.), da nije daleko od pjesničkoga izazova i cilja ljepote, koja se ulijeva u dostojnu rijeku pjesničke uljudbe, a u nju, pišući pjesme, i on uvire svojom riječju.

Govoreći o ljubavi (*Ljubav*, str. 33.) kao potki svega čovječjega bića, toj čežnji, sanji, velikomu plamenu, beskrajnoj težnji i temelju Pjesnikova života, o izvoru, našem smiraju, govori Bogu da ga on zove i privuče k sebi, da ne bi životno zalutao. Misao je i molitveno zanimljiva.

Zagledan u riječ

Pjesnik ne ostaje na površini spoznaje i riječi. Zagleda se u prvo počelo, u Riječ (str. 34.) i na njoj, s malo riječi, gradi svoj smisao, podrazumijevajući sve što je (zap)ostavio kao nebitno.

U pjesmi *Nisam sam* (str. 36.) priznaje: - *Kad malakše mi vjera, / Kad obuzme me sjeta, / Kad me život mrvi... - da ga obuzme neka sveta tišina, u kojoj pjeva od muke, jer tada - kao da sam / Nastavljam put kroza život / U neku noć mrklu i snježnu. /... Iz ove noći, / Iz ovog mraka. ... - Te misli imaju svoje mudroslovno utemeljenje i opravdanje. G. don Ante je svoju ljudsku putovnu muku slio u tu razmjerno kratku pjesmu. Ona pršti nabojem, jezgrovitosti i srokom. Po njoj treba zaključiti da pjesnik zrije (pjesma je iz 1990. god.) kroz bol, izraz, spoznaju i njezin sud. Ova je pjesma jedna od najboljih u zbirci.*

O nadi govori na str. 38. (pjesma iz 1978. g.), a o božićnoj radosti na str. 41. (iz god. 1975.). U njima je smisao podredio zadanoj misli, pa je ona bez potrebna naboja i potrebna zanosa. U tomu poglavlju (*Božićna radost*), kada govori o Božiću, piše gotovo propovjednički (str. 43.), što nije dobro i nedopustivo je za pjesmu. U tomu smislu on vapi: - *O da siđeš i pohodiš / našu pustoš, našu tamu, / da obnoviš savez vječni, / daruješ nam ljubav samu!* - (str. 42.) On tada, za Božić, pazi na blago - srca i svoje blago i Bogu ga predaje (str. 44.).

Pjesma *S polnočke* (str. 45.) kao da je krasnoslov. Obremenjena je propovjednim a ne doživljajnim. Pjesnik govori u ime posljednjega siromaha (*Isuse maleni!*, str. 46.), koji je možda zakasnio. To otvoreno priznaje i o tomu pita Isusa. Toga se ne stidi, bez obzira što

ga on svojim dahom svaki dan podsjeća na svoje zjene, ruke, toplu krv, lice i sve svoje ljudske zagonetke. On Kristu nije zaboravio zahvaliti za svoj život, životno i božansko svjetlo.

Pjesma *Htio bih* (str. 48.), u drugoj kitici, otkriva don Antu kao Isusu svjesna prinosenika hrvatske patnje. Kaže: - *Pretočit bih htio u nebeske zvuke / svog naroda patnju, istočene suze. / Svih onih junaka neizmjerne muke, / siromaha, bolnih, zatočenih uze.* - (str. 48.) Naboj tih nekoliko stihova govori o čovjeku koji vidi što povijest nosi, što narod trpi, što patnja skriva, što suze znače, što junaci, siromasi, bolni, zatočeni i sve njihove uze nose. On se tu, prema krutoj zbilji, očitovao s malo riječi.

Takva me jaka poruka svaki put obveseli, pa se veselim toj hrabrosti, dubini i njezinoj dalekosežnosti. Hvala g. Ivančiću za tu radost spoznaje i titraj riječi, koju on izreče i objavi.

Na str. 51. pita se : - *ćutimo li tuđe boli?* - i je li naše srce meko, tvrdo, je li nas zima grijeha veoma oplijenila?

Molitveno i pitanjski pred Raspetim

Moleći se Raspetomu Pjesnik se igra i moli : - ... *zlo nas satire / jako, / i pako / i njegove tmine / prijete.* / - (Podno tvog križa, str. 55.) Možda i smeten, Pjesnik raspetoga Svevladara otvoreno moli i prinosi mu svoje rane. Te njegove misli nisu od jučer. Pjesma je nastala 1979. godine.

Dok pokušavam razumjeti epsko u njegovim pjesmama 'živim' od dubokoga do dubokoga stiha. On kaže: - *Taj put je trnovit i križem označen. / Kao slabi čovjek drščem pred tim znakom, / ali darom vjere i ljubavi zračen / polazim za tobom vođen rukom jakom.* - (Odlučno si pošao, str. 56.) i: - *Dok posrćem, padam umoran na putu, / i kad mi se čini da izdržat neću...* - kao da vidim hrabroga, plemenitoga, sućutnoga, sposobnoga i smirenoga don Antu. Bez obzira na sve to, ostajem ugodno obveseljen spretnošću opisa osjećaja.

U pjesmi Uskrslu (str. 59.) Pjesnik poticajno kršćanski slavi Uskrsnuloga i kaže da je On u njegovu srcu, srcu svakoga čovjeka i da bdije nad dobrom ljudi (str. 60.). Pjesma Pod okom Božjim (str. 60.) zanimljiva je zbog napregnuta sroka, nabojja i misli. Zanimljivi bogoslovni poticaj zaodjeven je ljudskom spoznajom, usmjeren je prema koncu konca, prema drugoj obali. Pisac je tom pjesmom zaronuo u duhovno pitanjsko.

Teme *Božića* i *Uskrsa* uglavnom sputavaju pjesme i Pjesnikov osjećaj. Da se temeljito radilo na tim pjesmama, moglo ih se dotjerati

da budu pjesnički zanimljive, kao što su zanimljive kratke pjesme (*Uskrs*, str. 63, *Veseli zvon*, str. 64.). Razumijem Pjesnika, u biti, zapitanoga umnog radnika, da se brine o svomu temelju i smislu i u rujnu zoru (str. 65.) i da govori iz vjere. Pjesma *Snagom duha* (str. 67.) više je pobožni molitveni zaziv negoli uspjela pjesma.

Pjesma *Ti si me zvao* (str. 79.) srokovno je zanimljiva, poletna, slikovno zgusnuta i posvetna. Pjesma *Mariji* (str. 71.) zanimljiva je zbog svoga ustroja, laganoga izričaja i gipkoga sroka, a i slikovno je i doživljajno uspjela. U nekim je pjesmama (*Gledam te, majko*, str. 72.) bliz himnima i bogoslužnim crkvenim pjesmama (str. 72., str. 73.), koja ima nekoliko lijepih slika, kao: - *Od radosti silne priroda treperi...* - (str. 73.)

O domovini kaže da se za nju moli: - *Zadivljen klečim i molim / da kažeš svome Sinu: / nek čuva, štiti, brani lijepu / mi domovinu. // Hrvatska gruda nek sveta / životom, kruhom rađa. / Slobodu i mir uživa / sve ljepša, sretnija, mlađa.* - (*Molitva Majci za domovinu*, str. 74.) Što joj drugo i može zaželjeti kao sin koji je svoj život uložio u subraću i potrošio se za njih gotovo bez riječi, a da nema ove zbirke, rekao bih da je gotovo i zanijemio.

Znanje o bitnomu

U šestomu poglavlju (*Nošen svjetlom*) piše o sebi, vraća se u djetinjstvo i govori o svomu svećeničkom opredjeljenju, o razdoblju kada nije ništa znao o bitnomu (str. 79.). Već je tada osjetio da se priljubio uz Krista, da ga je on zvao, a on je toga bio svjestan. Za se kaže i moli ga: - *Malen i slab sam: pruži mi ruku / blaži mi muku...* (str. 79.).

Neke su pjesme nastale i 1974. godine. Zanimljiva je molitvena pjesma *Molim Te, Bože* (str. 80.). U njoj je Pjesnik dosta isposnički opterećen i usmjeren. Kada on kaže: - *A ovo moje sitno i bijedno / blatom smatram, / jer to i jest.* - (*Skriveno blago*, str. 81.), pitam se: dokle je došao da je takav prema sebi, svomu spoznajnom i svomu čovječjemu tijelu? (str. 81., 82.).

Pjesma *Kuća 'kao jedro'* ima lijepu poruku, da ako jednom negdje kuću sagradimo da nam ona tada ne zaklanja vidik prema...

U ovomu je poglavlju znakovita i kakvotna pjesma *Tračak nade* (str. 88.), iz godine 1990. U njoj Pjesnik kaže: - *Vjetrovi me biju, šibaju oluje / ... da l' mi jauk itko bolni ovaj čuje? // Postoji li igdje luka mira, spasa, / umornome tijelu odmora postelja?* - (str. 88.). Pjesma je bremenita bolju i zavičajnim, tražeći nadu u molitvi Bogu.

Kao zreo čovjek tješi se povratkom u očevu kuću, na izvore nepatvorene radosti i ljepote.

Povratak jačemu od čovjekove krvi

Pitanje iz ove pjesme zaslužuje ljudsko poštovanje, osvrt i vrednovanje. Tko išta zna o čovjeku, mora priznati da je to pitanje temeljni izazov i prvi zastoj pred mukom sudbinskoga ljudskog, koje se ne može sakriti, a niti ga treba kriti, jer su uzdah, molitva i misao o rodnoj kući druga strana, naličje i don Antina pitanja a i neke nasludbe odgovora i zadovoljstva radi povratka ishodišnomu iskonu, lijepoj riječi i jačemu od čovjekove krvi, ustvari, odavnomu božanskom pologu u čovjeku, između čovjekovih pitanja, Oca, majke, kuće, obora, obitavališnoga, obornoga, obrubnoga, domaje, smisalnoga a zagonetnoga i Kristovskoga pitanja Ocu zašto ga je 'ostavio'?

Ta je Pjesnikova spoznaja postala mjera njegove zrelosti, sita i bremenita smislom. Ona nije usiljena nego je znak njegove duboke ljudske i umne zapitanosti i tankočutnosti, pred čime ga ništa ne može zakloniti.

Pitanje je i njegova svojina, njegovo pravo i prepoznatljivi glas njegove zrelosti, kao višerazinskoga sposobnoga umnoga radnika, i evandeoski odana i plemenita svećenika. Takav je bio u našem zavičaju, čovjek postojan i s mjerom ljudskoga. Tračak nade njegov je dragocjeni dar, prosvjed i ljudski krik za mjerom, dostojanstvom, ljepotom...

U poglavlju *Pogled u daljinu* pjesnik zadivljujuće zastaje nad riječju i umnim činom. Piscu čestitam na tomu, a ujedno se s njime veselim, to više što je on zavičajac i bivši vinički župnik (1977.-1986.)

Za neimenljivim

Pisac zbirke kao pjesnik spoznajno gleda u daljinu, za nedostižnim, neimenljivim, božanskim privlačnim, tragajući za opčaravajućim, dobrim, lijepim, usrećujućim. Dok 'gledam' da on i sada iz Zagorja gleda u toliku daljinu, htio bih ga riječju počastiti i izići mu ususret, a njegova riječ još iz moje Vinice odjekuje. Usput, hvala mu za sve učinjeno u Vinici, za ljubav ugrađenu u nju i sve viničko: u novu crkvu, staru crkvu, župnu kuću i dr. Hvala i svima drugim oduvjeknim viničkim župnicima, za njihovo svako umno pitanje, njihovu riječ i poticaj na dobro. Na kraju svih pogleda i

obzora, hvala Bogu za to što je on živ, što je tako duboko otvoren pitanjima, ljudskoj rani, riječi i neimenljivoj ljepoti.

On ovom svojom zbirkom zove sve koje zna, koje je susreo na svečanosti života, zastoja, nad vječnim trenutkom ove radosti, da se poznamo i ljepotom prepoznamo, ustvari, smislom dubljim od riječi i spoznaje, onim šutljivim, jačim od svega, a možda i od našega opstojstvenoga.

On je to nešto, koje ga k sebi zove (str. 94.), prepoznao i odgovorio mu zbirkom svojih pjesama a nas počastio i ostavio nam svoj trag. Na nj se i oslanja, s njega gleda, u njemu je njegov temelj za put do zbirke, bitkovnoga i pouke. Pjesnik stoji na - ... *hridi / nepomičan kao uklet...* (*More moje*, str. 96.), s nje vidi ljudsku muku i ljudske suze, koje su se slile u ljudsko i njegove zagonetke (str. 96.).

U pjesmi *Kiši* (str. 98., iz 2001. god.) govori o kiši i staroj jabuci, tankočutno plete i iznosi svoju misao. To je pjesma s dubokim osobnim doživljajnim ugođajem.

Pjesma *Svetomu Stjepanu* (str. 101., iz 1975. god.) je prigodna, a *Tvorče divni* (str. 102., iz 1975.) molitvena. Lijep je i zanimljiv crtež na (str. 100.), gdje ljudi Kristu, u obliku sata, prinose vrijeme.

Neke pjesme, koje nemaju potrebnu kakvoću, nisu trebale ni smjele biti uvrštene u zbirku.

Pjesma *Dragi naš, oče biskupe* (str. 104., iz 1975. g.), a na str. 107. i 108. jesu za doček biskupu, na str. 106. je prigodna za sakrament potvrde, a *Nek srca naša* (str. 110.) napisana je, godine 1978., vjerojatno u Vinici?

O proslavu i pogovoru

U svomu proslavu ovoj zbirci Ilija Drmić, ujedno i lektor knjige, kaže da je Ivančićeva objavljena zbirka njegova prva zbirka pjesama, 'da u sebi nosi pjesnički talent "od kolijevke" (str. 5.). Za nj kaže: - On je pisao povremeno svoja lirski i poetska promišljanja, a najčešće prigodice, pa je nastao povećati broj prigodnih pjesama... - (isti), da don Ante piše pjesme i u desetercu i da pjeva uz gusle. Pišući u proslavu o don Anti, beskrvno i površno, on ga spominje među buškoblatskim pjesnicima, nabrajajući ih po imenu. Među njima spominje i Maru (s. Bernardinu) Lukač. Koliko znam Mara Lukač nije objavljivala pjesme (možda samo koju?) nego lirsku prozu.

Pogovor s. M. Petre od Presvete Euharistije (Fišter, *S nadom do vječne radosti*, str. 111.-112.) je krhak, sadržajno pust i bez dostojne težine za ovu knjigu (s dva srbizma).

Crteži u knjizi jesu Ante Ivankovića. Naslovna i zadnja stranica jesu u boji. Na naslovnici je fotografija planine Kamešnice, a na zadnjoj je korici lijepa Pjesnikova slika, njegov kratki životopis i njegova rodna kuća u Grabovici. Knjigu je tiskala tiskara Müller u Sarajevu, u 1.000 primjeraka.

Don Ante Ivančić objavljivao je kratka razmišljanja i pjesme u Crkvi na kamenu i u glasilu svetišta Marije Bistrice *Milosti puna*, 'pod pseudonimima Veseljkov, Ante, IVA...', a napisao je dulju epsku pjesmu u čast p. Anti Gabriću i Majci Tereziji.

Na don Antine pjesme utjecale su epske narodne pjesme, pjesme Andrije Kačića i dr., bogoslužne pjesme, crkveni himni, ali i Augustin Ujević i, čini se, grčka klasična književnost.

Šteta je da u knjizi ima pravopisnih, razgodačkih i korektorskih pogrješaka.

Don A. Ivančić se ovom zbirkom pjesama uvrstio među malobrojne svećenike Mostarsko-duvanjske i trebinjsko-mrkanske biskupije koji su samostalno objavili svoju knjigu iz bilo kojega područja. Čestitam mu na hrabrosti i dostojnu tragu, koji je ostavio u hrvatskoj crkvenoj uljudbenoj riznici i želim mu uspjeh s novim zbirkama. On to može. Zato to treba i pokušati. Rado i nestrpljivo čekam njegovu drugu zbirku.

Budući da su ovo nesustavne rubne bilješke, ova zbirka zavrjeđuje dublji i cjelovitiji prikaz, što, nažalost, zbog manjka vremena, nisam uspio napisati.

Vlade Lozić